

Watermanifest 2026

**Samen sterk
voor water**

Waarom dit manifest?

Waterschappen en drinkwaterbedrijven spelen een cruciale rol in ons waterrijke land. Dagelijks werken waterschappen aan sterke dijken en schoon en voldoende water. En drinkwaterbedrijven voorzien continu ruim 8 miljoen huishoudens en bedrijven van schoon water uit de kraan. Maar de uitdagingen worden steeds groter. Waterschappen en drinkwaterbedrijven lopen tegen grenzen aan. In dit manifest daarom een oproep aan de politiek om ons samen sterk te maken voor water.

Voorwoord

Water is de sleutel voor een gezond leefmilieu, natuurherstel en toekomstbestendige economie. Waterschappen en drinkwaterbedrijven staan klaar om samen met het nieuwe kabinet de 'waterknop' volop te benutten. Met gerichte maatregelen – zoals flexibel peilbeheer, het herstellen van beken en het plaatsen van extra stuwen – houden we water langer vast, beperken we droogteschade en versnellen we natuurherstel.

De uitdagingen rond waterkwaliteit en -beschikbaarheid zijn groot en raken direct aan bestaanszekerheid. Zonder schoon en voldoende water is er geen goede volksgezondheid, geen veiligheid, geen landbouw, geen natuur en geen welvaart. Deze verantwoordelijkheid dragen we niet alleen. We hebben samenwerking met het nieuwe kabinet en andere overheden hard nodig om drinkwaterbronnen te beschermen en water duurzaam vast te houden.

We hebben samenwerking met het nieuwe kabinet, andere overheden en binnen EU-verband hard nodig om drinkwaterbronnen te beschermen, de waterkwaliteit te verbeteren, weerbaar te worden tegen extremer weer en water duurzaam vast te houden. Door de inzet van waterschappen en drinkwaterbedrijven te versterken, kan het kabinet rekenen op een stevige bijdrage aan een gezond, veilig en toekomstbestendig Nederland. Alleen samen kunnen we dit waarmaken.

~ Samen sterk voor water.

Jeroen Haan
voorzitter Unie van Waterschappen

Pieter Litjens
voorzitter Vewin

Waar staan wij voor?

1. Wie zijn wij?

Dag in en dag uit werken de waterschappen aan sterke dijken, schoon en voldoende water. Dat dit essentieel is voor de veiligheid in Nederland, liet het hoogwater rond de afgelopen jaarwisseling zien. Om ook in de toekomst droge voeten te houden beheren de waterschappen 18.000 kilometer aan dijken en daarvan wordt momenteel 1.400 kilometer aan dijk versterkt in de grootste dijkversterkingsoperatie sinds de Deltawerken. Ook zuiveren zij jaarlijks 2 miljard kubieke meter aan rioolwater. Dat staat gelijk aan 800.000 Olympische zwembaden. Hiermee zijn de waterschappen een drijvende kracht achter een veilig en schoon Nederland. Eigen belastingen zorgen in 2025 voor bijna 4,3 miljard euro om hun taken goed te kunnen uitvoeren.

De tien Nederlandse drinkwaterbedrijven voorzien ruim 8 miljoen huishoudens en bedrijven continu (24x7) van gezond, lekker en betaalbaar kraanwater. Jaarlijks stroomt ongeveer 1,2 miljard kubieke meter drinkwater door ruim 120.000 kilometer waterleiding. Iedereen vindt dat vanzelfsprekend, maar om dat zo te houden werken de drinkwaterbedrijven hard om de groeiende bevolking en economie te kunnen voorzien van drinkwater. Alle tien

drinkwaterbedrijven moeten voor 2030 hun productiecapaciteit uitbreiden. Het is helemaal niet zeker dat dit lukt; zonder snelle actie ontstaan in steeds meer regio's knelpunten. Dan zal de maatschappelijke schade groot zijn: nieuwe woningen krijgen geen drinkwater. Aan bedrijven wordt nu soms al 'nee' verkocht.

2. Wat willen wij?

De waterschappen en drinkwaterbedrijven willen:

- Schoon (drink)water nu en in de toekomst.
- Water en bodem sturend bij ruimtelijke keuzes.
- Herstel van de waterbalans met een robuust watersysteem dat zowel periodes van te veel als te weinig water kan opvangen.
- Voldoende drinkwaterbronnen en gegarandeerde leveringszekerheid.
- De hand reiken om door middel van watermaatregelen ook snel natuurherstel te realiseren en de verbindende rol van water bij andere maatschappelijke uitdagingen benutten.

Wat is er aan de hand in Nederland waterland?

1~Het wordt droger én natter in Nederland

Door toenemende grillige weersextremen en hogere temperaturen neemt de watervraag in Nederland toe, terwijl als gevolg van de droogte de beschikbaarheid van water in het voorjaar en de zomer juist afneemt. Hierdoor raken vraag en aanbod uit balans en komt het watersysteem onder druk te staan. We zien echter ook dat op jaarbasis de neerslaghoeveelheid toeneemt. Er is op zich dus genoeg water, alleen niet altijd op het juiste moment en op de juiste plaats. De balans is zoek. Dit betekent dat waterschappen niet alleen prioriteit moeten geven aan het aan- en afvoeren van water, maar ook aan het vasthouden en bufferen van water. En daarnaast ook de nodige maatregelen treffen om overal droge voeten te houden.

Voor de drinkwaterbedrijven is dit ook erg belangrijk, omdat dit het uitbreiden van de drinkwaterproductie

makkelijker maakt. Dat is nodig om aan de groeiende vraag te kunnen voldoen en ook om in droge, hete zomers voldoende reserves te hebben om pieken in het gebruik op te vangen.

2~Schoon water staat in Nederland onder grote druk

De drinkwaterbronnen – grond- en oppervlaktewater – worden bedreigd door vervuiling vanuit industrie, landbouw en huishoudens. Meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen in de landbouw zorgen er verder voor dat de ecologische kwaliteit van het water verslechtert en dat is slecht nieuws voor de natuur. Een andere vervuilingsbron zijn medicijnresten die door een vergrijzende bevolking ook steeds vaker in het water terecht komen.

Wat doen de waterschappen en drinkwaterbedrijven om de problemen op te lossen?

1~Water beter vasthouden

De waterschappen en de drinkwaterbedrijven zijn lange termijndenkers. We kijken hoe we op de lange termijn in Nederland gezond en schoon (drink)water kunnen blijven garanderen en hoe we droge voeten kunnen houden. Daarom zijn de waterschappen al vele jaren bezig met de omslag naar meer water vasthouden en het herstellen van de waterbalans. Door de slootpeilen hoger te laten staan, door rechte beken weer te laten kronkelen en door de sponswerking van de bodem te benutten, kunnen we water steeds beter vasthouden. Bij drinkwaterbedrijven staat duurzame inpassing van

hun winningen hoog op de agenda. Zij investeren bijvoorbeeld in buffers en grondwateraanvulling.

Het is echter dweilen met de kraan open, wanneer er tegelijkertijd niets aan het beperken van de water-vraag gebeurt. De waterschappen kunnen het beschikbare water proberen steeds beter vast te houden, maar ze kunnen er in tijden van extreme droogte geen extra water bij maken. Daarom moeten we ook kijken naar manieren waarop zuiniger omgegaan kan worden met water. Bijvoorbeeld door het aantal onttrekkingen uit met name grondwater terug te dringen door meldings- en vergunningsplichten in te stellen.

2~Veilig stellen drinkwatervoorziening

De drinkwaterbedrijven hebben een leveringsplicht voor drinkwater. Om aan die plicht te voldoen, plannen de drinkwaterbedrijven tientallen jaren vooruit. Alle tien de drinkwaterbedrijven moeten al voor 2030 hun productiecapaciteit uitbreiden om de levering van drinkwater ook in de toekomst te kunnen blijven garanderen. Hierbij lopen de drinkwaterbedrijven tegen steeds meer juridische en bestuurlijke belemmeringen aan bij de vergunningverlening. Daarom werken de drinkwaterbedrijven en de provincies samen aan de uitvoering van het Actieprogramma beschikbaarheid drinkwaterbronnen 2023 – 2030. Dit moet leiden tot échte actie van betrokken overheden en oplossingen voor de (dreigende) knelpunten.

3~Investeren in meer en betere zuivering

De waterschappen zuiveren het rioolwater steeds beter en investeren daar jaarlijks 1,1 miljard euro in. Zo worden op steeds meer rioolwaterzuiveringsinstallaties medicijnresten uit het water gezuiverd. Ook de drinkwaterbedrijven investeren aanzienlijk in extra zuivering. Omdat de druk op de kwaliteit van de drinkwaterbronnen toeneemt, maken de drinkwaterbedrijven veel extra kosten om te blijven voldoen aan hun wettelijke taak.

Waar hebben we het nieuwe kabinet bij nodig?

1~Wij hebben het nieuwe kabinet nodig om drinkwaterbronnen te beschermen en te zorgen voor voldoende gebieden waar water kan worden vastgehouden

De waterschappen en de drinkwaterbedrijven hebben weinig tot geen invloed op de ruimtelijke ordening van Nederland, terwijl ruimtelijke keuzes wel een grote impact hebben op de beschikbaarheid van water en dus op het uitvoeren van onze wettelijke taken. We willen dan ook dat het nieuwe kabinet zorgt dat er ruimte gereserveerd wordt om water beter vast te houden en er meer ruimte is voor nieuwe drinkwaterbronnen. Het principe 'Water en bodem sturend' moet bij ruimtelijke keuzes sturend worden en de watertoets van de waterschappen is daarbij leidend. Voor de drinkwatersector gaat erom dat alle overheden serieus invulling geven aan hun zorgplicht voor de drinkwatervoorziening. Wij willen dat het nieuwe kabinet andere overheden daarop actief aanspreekt – bijvoorbeeld bij de uitvoering van het Actieprogramma beschikbaarheid drinkwaterbronnen 2023 – 2030 – en zo nodig voorziet in extra maatregelen of (nood)regelgeving.

2~Wij vragen het nieuwe kabinet om in te zetten op een strenge bronaanpak bij watervervuiling

De waterschappen en drinkwaterbedrijven investeren dus volop in het zuiveren van water, maar wanneer er steeds meer schadelijke stoffen in het water terecht blijven komen, zijn die investeringen nooit voldoende.

Een bronaanpak vanuit de gedachte 'wat er niet in komt, hoeft er ook niet uit' is daarom iets waar de waterschappen en de drinkwaterbedrijven al jaren voor pleiten. De waterschappen en de drinkwaterbedrijven willen een strenger stoffenbeleid verankerd zien in wetgeving met als uiterste middel wettelijke verboden op schadelijke stoffen. PFAS-lozingen moeten harder worden aangepakt en Nederland moet zich hard maken voor een PFAS-totaalverbod in Brussel. Zo beschermen we de volksgezondheid, de voedselzekerheid en de veiligheid.

3~Wij vragen het nieuwe kabinet een voortrekkersrol te pakken in het verbeteren van de waterkwaliteit

Om het water in Nederland echt schoner en gezonder te krijgen, moeten veel verschillende partijen hun verantwoordelijkheid pakken en een steentje bijdragen. Waterschappen kunnen keuren/verordeningen maken, en daarmee wel iets afdwingen, maar gemakkelijk is dat niet en vraagt lange procedures. Daarom vragen we een nieuw kabinet om ook met landelijk beleid en landelijke maatregelen aan te sturen op die verbeterslag van de waterkwaliteit. Dit kan bijvoorbeeld door het stelsel van vergunningverlening, toezicht en handhaving te versterken, normen en toelatingseisen van stoffen (zoals gewasbeschermingsmiddelen) beter op elkaar af te stemmen en door in te zetten op een meer duurzame land- en (glas)tuinbouw. We moeten alles op alles zetten om de doelen van de Kaderrichtlijn Water in 2027 te bereiken.

4 ~ Wij vragen het nieuwe kabinet regie te nemen bij nationale aanpak waterbesparing

Het nieuwe kabinet kan ons helpen de watervraag binnen de perken te houden door de regie te nemen bij een nationale aanpak van waterbesparing, waarbij alle gebruikers worden betrokken. Naast bewuster gebruik van (drink)water kunnen mogelijk ook hergebruik van drinkwater en het benutten van regenwater bijdragen aan beheersing van de watervraag. Randvoorwaarde hierbij is uiteraard dat dit geen risico's mag opleveren voor de volksgezondheid.

~
**Samen sterk
voor water**
~

5 ~ Wij vragen het nieuwe kabinet financiële ruimte om onze wettelijke taken uit te kunnen voeren

Om Nederland veilig en schoon te houden en te krijgen zullen de waterschappen en drinkwaterbedrijven de komende jaren veel extra moeten investeren en extra kosten moeten maken. Het versterken van dijken wordt voor de helft door het rijk en voor de helft door de gezamenlijke waterschappen betaald. De waterschappen vragen het nieuwe kabinet daarom snel financiële afspraken te maken over de dijkversterkingen na 2028 en het Deltafonds uit te breiden om de gevolgen van zeespiegelstijging op te kunnen vangen. De drinkwaterbedrijven hebben te maken met sterk stijgende investeringen voor bijvoorbeeld uitbreiding van de productiecapaciteit, uitbreiding en vervanging van het leidingnetwerk en extra zuivering. De drinkwaterregeling (WACC) houdt op dit moment onvoldoende rekening met de sterk stijgende investeringsbehoefte en de steeds strengere eisen van de banken. Voor de periode 2025 – 2027 is de WACC enigszins verruimd, maar het is zaak nu voortvarend oplossingen voor de lange termijn uit te werken, zodat structureel wordt voorzien in voldoende financieringsruimte voor de stijgende investeringen.

Colofon

Dit is een uitgave van de Unie van Waterschappen en Vewin.

Ontwerp en lay-out: Vormplan Design

Den Haag, januari 2026

